

būti suvokta kaip objektiškumas. *Autentiškoji sau-būtis* remiasi ne kokia nors nuo *das Man* atplėsta subjekto išskirtine būseną, bet yra *das Man* kaip esmingojo egzistencialo egzistencinė modifikacija.

Bet tada autentiškai egzistuojancio „pats“ savastis ontologiškai ištisos prarajos yra atskirta nuo išgyvenimų įvairovėje išliekancio „aš“ tapatybės.

Penktas skirsnis

KAME-BŪTIS KAIP KITI

B. Kasdienė būtis čia ir čia-būties nuopuolis

Sugrįždama prie būties-pasaulyje atvirumo egzistencialinių struktūrų, interpretacija tam tikra prasme išleido iš akių čia-būties kasdienybę. Analizė vėl privalo sugrįžti į šį teminį fenomenologinį horizontą. Dabar iškyla klausimas: kokie yra būties-pasaulyje atvirumo bruožai, jeigu ji, panirusi į kasdienybę, laikosi *das Man* būties moduse? Ar jai būdinga specifinė savijauta, ypatingas supratimas, ypatinga šneka ir interpretacija? Atsakymas į šiuos klausimus yra neatidėliotinas, jeigu mes prisiminsime, kad čia-būtis pirmiausiai ir dažniausiai pasineria į *das Man* stichiją ir yra jos manipuliuojama. Ar čia-būtis, kaip nublokštoji būties-pasaulyje, pirmiausia kaip tik ir nėra nublokšta į *das Man* viešumą? Ir ką kita reiškia šis viešumas, jeigu ne specifinį *das Man* atvirumą?

Jeigu supratimas pirmiausia turi būti suvoktas kaip čia-būties būties galimybė, tada *das Man* būdingo supratimo ir interpretacijos analizė turi atskleisti, kokios būties galimybės čia-būčiai leidžia atsiskleisti ir save identifiikuoti kaip *das Man*. Tačiau tokiu atveju šios galimybės pačios atskleidžia esminę kasdienybės būties tendenciją. O pastaroji galų gale, jeigu ji ontologiškai eksplikuota iki galo, turi atskleisti pirmąpradį čia-būties modusą, tačiau atskleisti taip, kad iš jo visu savo

egzistencialiniu konkretnumu išaiškėtų jau parodytas nuobloškio (Geworfenheit) fenomenas.

Iš pradžių remiantis tam tikrais fenomenais reikia parodyti *das Man* atvirumą, t. y. kasdienį šnekos, žvilgsnio ir interpretacijos būties modusą. Ryšium su tuo pavers pastaba, kad interpretacija turi grynai ontologinį tikslą ir neturi nieko bendra su kasdienės čia-būties moralizuojancia kritika ir „kultūrfilosofinėmis“ aspiracijomis.

§ 35. Šnekalai *Genade*

Posakis „šnekalai“ čia neturi būti suprastas paniekinama prasme. Terminologiškai jis reiškia pozityvų fenomeną, kuris konstituoja kasdienės čia-būties supratimo ir interpretacijos būties būdą. Šneka dažniausiai išsiskalo ir egzistuoja kaip nuolat išsiskanti. Ji yra kalba. Tačiau tame, kas išsakyta, jau glūdi supratimas ir interpretacija. Kalba kaip tai, kas išsakyta, turi čia-būtiškojo supratimo interpretacinę išskaidą. Interpretacine išskaida, kaip ir kalba, nėra kas nors objektiška; jos būtis pati yra čia-būtiška. Čia-būtis pirmiausiai ir iki tam tikrų ribų yra nuolat prie jos priarišta; ji reguliuoja ir sklaido vidutiniškojo supratimo ir jam būdingos savijautos galimybes. Artikuluoto išsakymo reikšmių visuma turi savyje atverto pasaulio, Kitų su-čia-būties ir savos kame-būties supratimą. Tuo būdu išsakyme glūdintis supratimas apima tiek pasiekimą ir perimtą esinio atvertį, tiek įprastą būties supratimą, tiek ir tolesnės interpretacijos ir sąvokinės artikuliacijos disponuojamas galimybės bei horizontus. Konstatavus tokios čia-būties interpretacijos faktą, reikia kelti klausimą apie to, kas išsakyta, ir apie išsakančiosios šnekos būties būdą. Jeigu ji negali būti suprata objektiškai, kokia tada yra jos būtis ir ką ji iš principo pasako apie kasdienį čia-būties būties būdą?

Išsiskanti šneka yra pranešimas. Jo būtiškios tendencijos tikslas — atverti klausanciojo būtį tam, ką šneka šnekančysis.

Vidutiniškojo supratimo, glūdinčio išsiskandčioje

kalboje, pobūdis yra toks, kad praneštoji šneka gali būti supраста tik apskritai, t. y. taip, kad klausantysis nepanyra į pirmapradiškai suprantančią būti, nukreiptą į tai, apie ką šnekama. Ne tiek stengiamasi suprasti esinį, apie kurį šnekama, kiek klausomasi tik paties šnekejimo. Tik pastarasis yra suprantamas, o tai, apie ką šnekama, suprantama tik apytikriai, paviršutiniškai, — turima galvoje *tas pat*, kadangi tai, kas pasakyta, suprantama bendru *tos pačios* vidutinybės lygiu.

Klausymasis ir supratimas iš anksto orientuoti į šnekejimą patį savaime. Pranešimas „nepraneša“ pirminio būtiškojo ryšio su esiniu, apie kurį šnekama, bet būtis-vienas-su-kitu skleidžiasi šnekoje-vienas-su-kitu ir rūpinasi tik šnekejimu. Jai svarbu tai, kad paprasčiausiai šnekama. Pasakymo stilius, dikcija, sentencija užgožia šnekos ir jos supratimo autentiškumą ir dalykiškumą. Ir kadangi šneka prarado pirminį būtiškąjį ryšį su apšnekamu esiniu ar tokio ryšio išvis neturėjo, ji girdima ne kaip pirmapradis šio esinio bylojimas, o tik kaip *perpasakojimas* ir *paskala*. Šnekejimas savaime plečiasi toliau ir įgyja autoritarinį pobūdį. Dailikas yra toks, nes taip šnekama. Tokie perpasakojimai ir paskalos, kurie pirmapradžio pagrindo stoką paverčia visišku nepagrįstumu, sukuria šnekalus. Pastarieji neapsiriboja žodine paskala, bet prasismelkia į rašymą kaip „rašliava“. Paskalų pagrindas — nėra tik nuogirdos. Jos maitinasi tuo, kas išskaityta. Vidutiniškas skaitytojo supratimas *niekada negali nuspręsti*, kas pasiekta ir iškovota pirmapradiškai, o kas tik perpasakota. Negana to, vidutiniškasis supratimas šito atskirti visai ir nesistengia, tai jam nereikalinga, nes jam juk viskas suprantama.

Šnekalų nepagrįstumas ne tik netrukdo jiems prasiskverbti į viešumą, bet sukuria jiems palankias sąlygas. Šnekalai sukuria galimybę suprasti viską, dailiko neįsisavinus pirmapradiškai. Šnekalai apsaugo nuo pavojaus pralaimėti stengiantis įsisavinti. Šnekalai, kurių gali griebtis kiekvienas, ne tik atpalaiduoja nuo būtinybės siekti tikro supratimo, bet sukuria tam tik-

lą indiferentišką suprantamumą, kuriam nebėra jokių paslėptių.

Šneka, kuri priklauso esminei čia-būties būtiškajai sąrangai ir yra atverties sandas, gali virsti šnekalais, o kartu ir ne tik neduoti būčiai-pasaulyje artikuotu supratimo, bet paslėpti ir užmaskuoti vidupasauliškąjį esinį. Tam visiškai nereikalinga sąmoningai siekti apgaules. Šnekalai nėra *sąmoninga pastanga* ką nors teigti esant kuo kitu. Nepagrįsto sakymo ir persakymo pakanka, kad atsklaidą virstų užsklaidą. Juk tai, kas pasakyta, visų pirma ir visada suprantama kaip tai, kas „sako“, t. y. atskleidžia. Tuo tarpu šnekalų tikroji prigimtis — kadangi jie neleidžia sugrįžti prie *apšnekamojo* dalyko šaknų — yra užsklaidą.

Ši užsklaidą dar sutvirtinama tuo, kad šnekalai, per kuriuos tariamai atskleidžia apšnekamojo dalyko supratimas, savotiškai nuslopiną diskusiją ir užkerta kelią naujiems klausimams.

Tokia šnekalų pobūdį turinti interpretacija išsakinijusi čia-būtyje. Mes daug ką pirmiausia išmokstame taip, daug kas niekada nepakyla virš tokio vidutiniško supratimo. Tokios kasdienės interpretacijos, kuri suaugusi su čia-būtimi, ji niekada negali išvengti. Kiekvienas tikras supratimas, pranešimas, atradimas ir naujas įsisavinimas, kiekviena tikra interpretacija skleidžiasi šnekaluose, turi iš jų ištrūkti ir jiems pasipriešinti. Nėra taip, kad kokia nors čia-būties pradeda nuo savęs, stovėdama prieš tuščią „pasaulio“ peizažą, žvelgdama į tai, kas jai tiesiogiai atsiveria, nepalytėta ir negundoma tokios [šnekalų nulemtos] interpretacijos. Viešosios interpretacijos viešpatavimas nulemia net nuotaiškos galimybės, t. y. tą pamatinį būdą, kuriuo pasaulis palydi čia-būti. *Das Man* paženkliną savią autą ir nulemia, kas ir kaip „matoma“.

Šnekalai, aptartu būdu užskleidžiantys [pasaulį], yra neturinio šaknų čia-būtiškojo supratimo būties būdas. Tačiau jie pasireiškia ne kaip objekto objektinė būseną; jie patys nukerta savo šaknis egzistencialiai, kaip nuolatinis šaknų praradimas. Ontologiškai tai reiškia: šnekaluose besilaikanti čia-būties kaip būtis-pasau-

lyje yra atkirsta nuo pirminių ir pirmapradiškai tikrų ryšių su pasauliu, su-čia-būtimi, net su kame-būtimi. Čia-būtis tarsi pakibusi plevenančioje būsenoje, tačiau ir taip egzistuojama ji visada yra „pasaulyje“ su Kirtais ir su savimi. Tik toks esinys, kurio atvertį konstatuoja jaučianti-suprantanti šneka, t. y. esinys, turintis ontologinę „čia“ sąrangą ir egzistuojantis kaip „būtis pasaulyje“, turi būtiskąją galimybę prarasti šaknis; toks šaknų neturėjimas ne tik kad nėra čia-būties nebūtis, o priešingai — tai yra jos kasdieniškiausia ir atkakliausia „realybė“.

Tačiau vidutiniškosios interpretacijos savaiminiam suprantamume ir tikrume dėl savęs glūdi tai, kad jos prieglobstyje nuo čia-būties lieka paslėptas netikrumo siaubas, kuriame gali vežėti vis stiprėjantis šaknų praradimas.

§ 36. *Smalsulys*

Nagrinęjant supratimą ir „čia“ atvertį, buvo nurodyta *lumen naturale* ir kame-būties atvertis buvo pavaldinta čia-būties *prošvaiste*, kurioje apskritai pirma kart pasidaro galimas toks dalykas kaip žvilgis (Sicht). Bet kokio čia-būtiškojo pamatinio atvirumo, t. y. supratimo, požiūriu žvilgis buvo suvoktas kaip pradinis įsivanimas esinio, su kuriuo čia-būtis gali sueiti į santykį remdamasi savo esmingosiomis būties galimybėmis.

Žvilgio pamatinė sąranga pasireiškia ypatingu kasdienės būties polinkiu į „žiūrėjimą“. Šį polinkį mes apibūdiname terminu „*smalsulys*“, kuriam būdinga tai, kad jis apsiriboja žiūrėjimu ir išreiškia tam tikrą pasyvaus atsivėrimo pasauliui tendenciją. Šį fenomeną mes interpretuojame principiniame egzistencialiniame-ontologiniame horizonte ir vengiame siauros orientacijos į pažinimą, kurio perspektyvoje šis reiškinys buvo žinomas jau seniai ir graikų filosofijoje neatsitiktinai buvo suvoktas kaip „žiopsojimas“. Aristotelio ontologinių traktatų rinkinio pirmasis traktatas prasideda žodžiais: *pantes anthrōpoi tu eidenai oregonai physēi* —

visi žmonės iš prigimties siekia žinojimo*. Žmogaus būtyje esmingai glūdi siekimas žiūrėti. Taip pradėdamas tyrinėjimas, kuriame stengiamasi atskleisti esinio ir jo būties mokslinio tyrimo pradmenis, remiantis minėtu čia-būties modusu. Ši graikiškoji mokslo egzistencialinės genezės interpretacija nėra atsitiktinė. Ji eksplikuoja supratimą, kuris glūdi Parmenido tezeje: *to gar auto esti noein te kai einai* — tas pat yra būtis ir mąstymas. Būtis yra tai, kas pasirodo grynajai stebinčiai jai pagavai, ir tik toks žiūrėjimas atskleidžia būti. Pirmaprādė ir tikroji tiesa glūdi grynajame stebėjime. Ši tezė ir toliau išlieka kaip Vakarų filosofijos pamatas. Ji motyvuoja Hegelio dialektika, kuri yra galima tik ja remiantis.

Išidėmėtiną „žiūrėjimo“ prioritetą visų pirma pabrėžė Augustinas**, interpretuodamas *concupiscentia*³. *Ad oculos enim proprie videre pertinet, akims iš esmės būdingas žiūrėjimas. Utimur autem hoc verbo etiam in ceteris sensibus cum eos ad cognoscendum intendimus.* Tačiau žodį „žiūrėti“ mes vartojame pažymėti ir kitoms juslėms, kai tik jomis naudojames norėdami pažinti. *Neque enim dicimus: audi, quid rutilet; aut, olfac quam niteat; aut, gusta quam splendet; aut, palpa quam fulgeat; videri enim dicuntur haec omnia.* Mes juk nesakome: klausyk, kaip mirga ar kvepia, kaip blizga ar turi skoni, kaip šviečia ar jaučiama, kaip spinduliuoja; bet visur mes sakome: žiūrėk; mes sakome, kad visa tai yra matoma. *Dicimus autem non solum, vide quid luceat, quod soli oculi sentire possunt, tačiau kartu mes sakome: žiūrėk, kaip šviečia, ne tik apie tai, ką gali pagauti tik akys; sed etiam, vide quid sonet; vide quid oleat; vide quid sapiat, vide quam durum sit.* Mes taip pat sakome: žiūrėk, kaip skamba, žiūrėk, kaip kvepia, žiūrėk, kaip skanu, žiūrėk, kaip sunku. *Ideoque generalis experientia sensuum concupiscentia sicut dictum est oculorum vocatur, quia videndi officium, in quo primum oculi*

* Metaphysik A 1, 980a 21.

** Confessiones, lib. X, cap. 35.